

Univerzalno funkcioniranje mozga : olakotnosti i problemi prilikom učenja stranog jezika

---

Guberina, Petar

Other document types / Ostale vrste dokumenata

Publication year / Godina izdavanja: **1999**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:257:826546>

Download date / Datum preuzimanja: **2022-12-04**

Repository / Repozitorij:

[SUVAG Polyclinic Repository](#)

PETAR GUBERINA

**UNIVERZALNO FUNKCIONIRANJE MOZGA
OLAKOTNOSTI I PROBLEMI PRILIKOM UČENJA
STRANOG JEZIKA**

Poliklinika SUVAG, Zagreb

Revue de Phonétique Appliquée, 82-83-84, 1987.

(Prijevod s francuskog jezika)

Centar SUVAG – za rehabilitaciju slušanja i govora, Zagreb 1989.

Pretisak

Poliklinika SUVAG, Zagreb,

1999.

1. U radovima koji se bave problematikom AVGS metode i njenim principima, oduvijek se velika uloga pridavala mozgu, posebice na području slušnog zamjećivanja i općeg razumijevanja riječi zahvaljujući situaciji. Potcrtavajući važnost afektivnosti, ritma i intonacije u AVGS metodi, možemo istodobno naglasiti te činioce kao za mozak olakšavajuće elemente prilikom usvajanja pravilnog izgovora, te prilikom usvajanja cjelokupnog stranog jezika. Ovi principi proističu iz verbo-tonalne teorije, te ih se koristi u svim primjenama verbo-tonalnog sistema: kod naglušnosti, poremećaja u govoru, u podučavanju stranih jezika, u slučajevima kad materinski jezik uče djeca koja govore dijalektom ili koja iz socijalnih i afektivnih razloga zaostaju u razvoju govora; te napokon, prilikom opismenjavanja.

U mnogobrojnim radovima koji se odnose na primjenu verbo-tonalne teorije bilo je potcrtano da su postupci koji pomažu u usvajanju stranog jezika isti oni koji određuju usvajanje materinjeg jezika.

Manje se naglašavalo kako postupci i poticaji koji dovode do usvajanja materinskog jezika jednako tako dovode i do mentalnog sazrijevanja. Ova je koncepcija bolje dorađena u primjeni verbo-tonalne metode na rehabilitaciju slušno oštećenih osoba.

U ovom radu ćemo pokazati kako rađanje materinskog jezika dugujemo poticajima koji su doprinjeli umnom razvoju, oslanjajući se na afektivnost.

Jezik, materinski jezik, koji se izgrađuje, oblikuje i napreduje zahvaljujući afektivnom i umnom razvitku, postaje strukturom, jednako čvrstom i neuništivom (osim kod patoloških poremećaja), kao i moždana struktura, o kojoj jezik uvijek ostaje ovisan. Ipak, kako mozak pruža iste mogućnosti svim ljudskim bićima, on je dao čvrstu i neuništivu strukturu svim jezicima svijeta. To znači da svi jezici imaju iste komunikativne i stvaralačke mogućnosti, bilo u svojoj svakodnevnoj ili u umjetničkoj upotrebi. Mozak je obdario sve jezike svijeta načinima kojima se svaka ljudska misao može jasno izraziti, bez obzira na lingvističke oblike različitih jezika.

Konjunktivi,* kondicionali, slaganje vremena koja su u nekom jeziku prisutna ili ih taj jezik ne poznaje, manje ili više apstraktne metafore, sve to ne omogućuje niti jednom jeziku da bude jasniji od nekog drugog. Mozak uvijek svojim univerzalnim mogućnostima stvara uvjete koji su neophodni nekom jeziku za izražavanje svega željenog.

---

* misli se na francuski subjunctif, što odgovara lat. konjunktivu

No, deskriptivna povijest, kulturne činjenice, posebne okolnosti u različitim društvima jednakom snagom hrane mozak kao i neurološki, biološki i psihički poticaji. Dakle, različiti jezici, mada ih stvaraju uvijek isti neurološki, biološki i psihički poticaji, radi povijesnih i socijalnih razloga imaju različit sustav glasova, morfologiju i sintaksu. Različite kulture i društva prožimaju svoje jezike svojim osobitim svojstvima. Svaki jezik, mada ga stvara i daje univerzalni mozak, ima različite lingvističke oblike. Tu se mogu dogoditi naizgled vrlo čudne stvari: da se jedan današnji glas, tijekom tisuću godina, preobražava u različite oblike, da bi se na kraju vratio na isti prvobitni oblik. To je, primjerice, slučaj s imperfektom.¹ Španjolski *bueno* (od *bonum*) bio je stari francuski oblik za *bon* (također nastao od *bonum*), dok je današnji španjolski oblik *bueno* u 14. st. glasio *bon*.

Starofrancuski je iz povijesnih razloga u irealnim pogodbenim rečenicama koristio subjunctif (konjunktiv). Moderni francuski u tim slučajevima upotrebljava indikativ. Ipak, misao izražena u irealnoj pogodbenoj rečenici jednako je jasna i razumljiva, bez obzira ima li ili nema konjunktiva u nekom sintaktičkom sustavu. Generacija koja započne s upotrebom neke druge sintaktičke konstrukcije, zbog neuroloških, socioloških i povijesnih promjena neće se zbog toga naći u zbrci. Ljudski mozak uvijek iznalazi načine kojima će spriječiti svaku nedoumicu (kontekst, semantička vrijednost koja proizlazi iz cjelokupnosti rečenica, itd.).

No, ovdje dolazi do sukoba: svaki jezik koji po konstrukciji proizlazi jednako iz univerzalne zrelosti mozga, kao i iz različitih socijalnih i povijesnih uvjeta, uvijek sačinjava cjelinu u kojoj se sve nalazi. U toj cjelini moguće je sve izraziti u logičnom, jasnom i razumljivom obliku, mada pomoću različitih fonetskih sustava i oblika.

Kakve posljedice ima taj sukob na učenje stranih jezika? Kako će neki engleski učenik znati da engleski izraz *loud colour* znači isto što na francuskom jeziku glasi *couleur criarde*, a na talijanskom *colore stridente*? Svi su ovi izrazi sasvim logični nekome tko govori navedene jezike kao svoj materinski jezik; međutim, mozak svih onih koji upotrebljavaju ove izraze ne može automatski naći nikakav viši logički razlog koji bi mu olakšao svladavanje izraza u jeziku koji nije njegov.

---

¹ Francuski imperfekt se etimološki razvio od druge konjugacije u latinskom jeziku (*debeam*), pri čemu je prvi oblik u starofrancuskom bio *e*. Taj *e* se zatim razvio u *ei*, *oi*, *oe*, *we*, da bi napokon završio kao današnji nastavak "e" (otvoren u književnom jeziku, ali u govoru nekih područja Francuske i zatvoren, kao što je to bio slučaj na samom početku).

Iz toga valja zaključiti da ljudski mozak upravo zbog svoje univerzalnosti, mada uvijek raspolaže istim sposobnostima i jednakim sustavom logičkog razmišljanja, može otežati svladavanje nekog stranog jezika iz dvaju razloga:

1) To je isti onaj mozak koji je stvorio u svakom jeziku jasan sustav, dostatan za izražavanje svega željenog.

2) S gledišta lingvistike i kulture, različiti sustavi, no koji su dovoljni za iskazivanje svake pomisli i kojima se sve može izraziti, poslije puberteta predstavljaju otpor, jer u nekom drugom sustavu ništa nije tako plodonosno ni djelotvorno kao u vlastitom. Sa stajališta razuma i lingvistike, dakle, kako mozak svim jezicima pruža iste mogućnosti, valja očekivati da će mozak predstavljati prepreku pri učenju nekog stranog jezika.

2. Pogledajmo sada kako isti poticaji pripomažu, po principima konstruktivizma, u umnom razvitku i pri usvajanju materinskog jezika. To će nam pomoći da shvatimo zašto se materinski jezik toliko odupire usvajanju stranog jezika.

Usvajanje materinskog jezika je rezultat afektivnog i umnog razvoja; do mentalnog napretka dolazi zahvaljujući afektivnim poticajima koje u bebi stvara njezina društvena sredina. Afektivna sredina daje prve smjernice, tako da čak i osnovne životne potrebe, kao što je sisanje, služe istodobno cjelokupnom razvoju bebe. Presretna zbog poroda, majka psihički pojačava prirodni miris svoje kože koja će dojenče biološki i afektivno privući prema njenoj dojci preko osjeta mirisa. Dodir, u tom trenutku uzajaman, prva je komunikacija među njima; taj osjet opipa, koji se stvara istodobno kao i osjet mirisa i okusa, od prvog dana života novorođenčeta počinje povećavati njegove moždane sposobnosti i doprinositi njegovom neurološkom razvitku. Osjeti opipa, mirisa i okusa, koji će već od prvog dana imati znatan utjecaj na kasniji psihički razvoj novorođenčeta, ubrzo će biti obogaćeni vizualnim, slušnim, proprioceptivnim, vestibularnim i motoričkim iskustvima bebe.

Tako dijete može komunicirati sa svojom okolinom od prvih dana svog života, no uvijek pod uvjetom da afektivna sredina, a naročito njegova majka, podržava fiziološki i psihički razvoj djeteta. Od drugog mjeseca života ta komunikacija poprima razvijenije i određenije oblike, kao što su smješak ili pokreti cijelog tijela prilikom reagiranja na poticaje; tome se pridružuju emisije zvučnih grupa koje nalikuju konsonantnim skupinama kr, gr, hr, koje proizlaze iz ležećeg položaja. Kada se razviju krik i brbljanje, imamo već bogatu komunikaciju, ritam, intonacija, gesta, mimika i pauza, pridaju sasvim različita značenja tim zvučnim produkcijama. Tako možemo reći da afektivnost, predvedeći rad svijju osjetilnih organa i

pomažući u razvoju svih osjetila, omogućuju djetetu da brže napreduje u rastu i u svom umnom razvoju. Već od prvih dana života novorođenčeta, osjetilni organi nadilaze svoju posebnu ulogu, te primjerice omogućuju oku da čuje, dodiru da vidi, a vestibularnom aparatu da zamjeti ritam i intonaciju govora.

Tijekom prve godine života, sazrijevanje ljudskog mozga odvija se ubrzano, te se oko prve godine starosti rađa i prva lingvistička riječ. Ta je prva riječ vrlo bogata u svojoj upotrebi, jer je utemeljena na osjetilnoj, umnoj, psihičkoj i motoričkoj zrelosti, kao i na svim načinima komunikacije koji su se razvili prije te prve lingvističke riječi. Dakle, ta prva riječ može biti bogata u svom konkretnom i afektivnom značenju, jer dijete od godinu dana, okruženo afektivnošću, već je davno prije za komuniciranje koristilo situaciju, gestu, mimiku, ritam i intonaciju. Dakle, mada su glasovi u dobi od godinu dana vrlo ograničeni, oni su puni komunikacijskih mogućnosti, zahvaljujući načinima komuniciranja koji su prethodno sazrili; a ti su načini rezultat nervnog i umnog razvoja koji se odvija u afektivnom društvenom ugođaju progresivnim strukturiranjem. Djetetov se organizam razvija u svojoj cjelokupnosti: i tijelo i mozak.

S godinu dana, dijete već vlada svim postupcima komuniciranja: glasovima u jeziku, ritmom, intonacijom i gestom. Svi su se ovi postupci razvijali usporedno s njegovim mozgom: i zato je riječ nekog jezika samo jedan logičan korak koji slijedi nakon sveukupnog prethodnog razvitka, koji je preduvjet za kasniji razvoj mišljenja, afektivnosti i jezika.

Sva ljudska bića prolaze kroz iste etape strukturiranja u misaonom, motoričkom i afektivnom rastu koji, u dobi od godinu dana, dovodi do takozvane lingvističke riječi. Usvajanje materinskog jezika nije prirođeno lingvističko usvajanje, nego proističe iz uzajamnog odnosa među činionicima fiziološke, psihološke i socijalne naravi. Na misaonoj i afektivnoj razini, jednogodišnje dijete već ima na raspolaganju najvažnije načine komunikacije koji obilježavaju odrasle: situaciju, ritam, intonaciju, pauzu i mimiku. Kasniji misaoni razvoj djeteta, te načini komuniciranja usvojeni do dobi od godinu dana, čine mogućim usvajanje cjelokupne strukture nekog jezika: fonetike, morfologije i sintakse. Postupno usvajanje materinskog jezika ne omogućuje urođena gramatička pravila, nego umna, afektivna i socijalna razina djeteta, kao i neleksička sredstva u jeziku. Upravo zahvaljujući tim mogućnostima, a ne zbog nekakve prirođenosti sintaktičkih ili fonetskih pravila, dijete će moći smisliti rečenice koje nikada nije čulo.

I druge kulturne pojave će prožimati malo djetete, pojave koje tvore dio njegovog misaonog, afektivnog i motoričkog rasta, pridodajući tako elemente koji će sačinjavati cjelinu nedjeljivu od jezika. Djetete doživljava svoj jezik onako kako doživljava i predmete, svoju misao, svoju afektivnost i svoju okolinu. Jezik je dio njegovih bioloških, neuroloških, psihičkih i socijalnih dostignuća.

Iz toga valja zaključiti:

- 1) Sva se ljudska bića, ako su okružena povoljnom afektivnom sredinom, misaono i afektivno razvijaju na isti način.
- 2) Taj razvoj koji je svagdje jednak, od prve godine života izaziva rađanje organiziranog jezika.
- 3) Kako jednaki poticaji sudjeluju u misaonom i afektivnom razvoju djeteta i u usvajanju jezika, pri čemu jedno ovisi o drugom, taj jezik napokon može izraziti sve ljudske misli i osjećaje. Dakle, lingvističke strukture bilo kojeg jezika omogućuju izraz svih ljudskih misaonih struktura.
- 4) Semantičko bogatstvo lingvističkih struktura prisiljava nas da uvidimo važnost uloge cijelog organizma u rečenom procesu:
  - a) tako pronalazimo različite misaone operacije koje se temelje na raznim značenjima neke riječi;
  - b) jednako možemo objasniti i stalno pribjegavanje ritmu, intonaciji, pauzi, gesti i mimici, te vrijednosti situacije i konteksta u lingvističkom izrazu.
- 5) Jezik krije elemente kulture koji uvjetuju pridavanje različitih semantičkih značenja jednakim vanjskim pojavama.

Tako ćemo bolje shvatiti zašto se razni jezici služe različitim zvučnim i sintaktičkim strukturama kako bi iskazali iste misli i izrazili jednake osjećaje. K tome se i intonacija, ritam, pauza, gesta i mimika razlikuju od jednog do drugog jezika. Izvor tih razlika su različiti kulturni konteksti.

Iz toga slijede naredna dva uzroka poteškoća pri učenju stranih jezika:

- 1) jedinstvena moždana struktura, iste moždane sposobnosti kod svih ljudskih bića

2) kulturne posebnosti svakog pojedinog jezika, među koje spadaju, u najširem smislu, posebne zvučne jedinice (općenito govoreći proizvoljne) u pojedinom jeziku, te njihova morfološka i sintaktička struktura.

Kako se svaki jezik usvaja u dionicama koje uvjetuje razvoj mozga, proizlazeći iz istih poticaja koji osiguravaju misaoni i afektivni razvoj, možemo smatrati da i ta kulturna osobitost također pripada strukturi univerzalnog djelovanja mozga. Mozak, dakle, mada raspolaže istim stvaralačkim mogućnostima u svakom jeziku, predstavlja također ključnu prepreku pri učenju stranog jezika.

Jednake mogućnosti ljudskog mozga kod svih bića koja govore različite jezike uzrokuju teškoće, pogreške (zamjene) prilikom učenja stranog jezika. Slušni sustav zamjećivanja je jednak kod svih ljudskih bića. Taj sustav stvara teškoće u učenju stranog jezika, jer svaki glas bilo kojeg jezika sadrži u sebi foneme svih drugih jezika.

Kako je svladavanje materinskog jezika rezultat razvoja cjelokupnog ljudskog organizma, normalno je da će svatko odabrati u svom slušnom zamjećivanju fonem svog materinskog jezika. Stranci u engleskom glasu /O/ čuju /s/ ili /f/ zato što se fonemi /s/ i /f/ u engleskom suglasniku /O/ stvarno i nalaze. Španjolci i anglofona populacija teže sonorizaciji bezvučnog konsonanta /t/ u riječi vita, ne samo zato što teže zvučnom izgovoru bezvučnih intervokalnih konsonanata, nego i zato što s općeg fiziološkog gledišta bezvučan konsonant teži da bude sonoriziran kad se nađe između dvaju vokala.²

Na području morfologije, pogreške također izvire iz funkcioniranja mozga. Tako učenici koji uče strani jezik često brkaju član za muški, ženski i srednji rod. Uglavnom se radi o učenicima koji u svom jeziku nemaju članove, ili koji, poput anglofonih govornika, imaju samo jedan član. Oni će bez razlike u francuskom jeziku upotrebljavati le, la. Zašto? Zato što le, la, jednostavno nemaju nikakvu semantičku vrijednost koja bi mogla voditi učenika u njegovom moždanom funkcioniranju. Ljudski mozak se opire mehaničkom upijanju. Tako možemo čuti Jugoslavene ili anglofone govornike kako vele la soulier, la tableau, itd. Španjolci i Talijani, koji imaju član u svom jeziku, odabrat će le, la u skladu s materinskim jezikom. Reći će le dent (na španjolskom el diente, na tl. il dente). Španjolci će reći un horloge, la lait, la lièvre. To je očito zato što na španjolskom govore un reloj, un diente, la

---

² Istim je tim fiziološkim procesom francuska riječ vie izgubila svoj intervokalni konsonant /t/. On je najprije postao zvučan, a zatim je nestao. Iz istog razloga, u španjolskom jeziku postoji riječ vida, od latinskog vita. Razlog nedobivanja zvučnosti intervokalnog konsonanta /s/ u španjolskom jeziku leži u potrebi za ravnotežom između niskog, srednjeg i visokog tonaliteta.

leche, ali osobito zato što nema nikakvog razumnog, smislenog i prirodnog razloga da se član pravilno upotrebljava.

Kako se, primjerice, može lako zapamtiti da je u njemačkom član za Weib (“žena”) srednjeg roda, das Weib? Lakše je zapamtiti član u francuskom (ili u drugim jezicima koji ih imaju) u slučajevima kad promjena člana nosi značenje. Taj element pripomaže u pamćenju. Primjer: le manche – dio oruđa; la manche – dio odjeće koji okružuje ruku. U latinskom je lakše zapamtiti da su imenice na – a muškog roda kad označavaju osobe muškog spola (primjer: nauta). Ovdje nam, dakle, pomaže u odabiru člana semantičko-mentalna intervencija.³

Također i upotreba posvojnog člana u trećem licu stvara učeniku probleme jer logika dopušta povezivanje člana i sa subjektom i s objektom koji pripada tom subjektu. Lingvistička struktura koja se oblikuje, kako smo rekli, usporedno s rastom mozga, nameće u određenom smislu generalizaciju upotrebe koja se nalazi u materinskom jeziku. Tako se na francuskom veli sa maison, son cheval. Posvojni član poprima rod objekta (koji nekome pripada).

U engleskom, za razliku od francuskog, član se slaže sa subjektom (koji ima neki objekt): his house, her house.

Na srpsko-hrvatskom, kao i u engleskom, posvojni član se u trećem licu slaže u rodu sa subjektom (onaj koji nešto ima): njegova kuća (“sa maison”: vlasnik je muškog roda); njezina kuća (“sa maison”: vlasnik kuće je ženskog roda).

To znači da u srpsko-hrvatskom postoji istodobno i slaganje sa subjektom (vlasnik) i s objektom kojeg netko posjeduje.

Oni koji uče strani jezik rade pogreške na temelju materinskog jezika, jer misao ne nalazi nikakvu podršku u raznim upotrebama vlastitog jezika. Smisao svih upotreba je jasan, jer ta jasnoća proističe iz konteksta ili, po potrebi iz lingvističke nadopune. Tako u francuskom, kako bi se izrazilo da neki objekt pripada nekoj osobi određenog spola, treba reći sa maison à lui, ili sa maison à elle.

Problem takozvanih supstantiviziranih infinitiva u više jezika predstavlja problem učenicima, uvijek zbog jednakog funkcioniranja mozga kod svih polaznika. Tako je starofrancuski obilno koristio supstantivizaciju infinitiva, no moderni francuski se time više

---

³ Jednako tako oni koji uče srpsko-hrvatski lako zapamte da imenice koje završavaju na – a ženskog roda, ali imaju puno problema dok ne zapamte rod imenica koje završavaju na konsonant, jer završni konsonant ne pomaže u pamćenju i određenju roda. U srpsko-hrvatskom imenice koje završavaju na konsonant zaista mogu biti i ženskog i muškog roda, pri čemu “prirodni spol” ne igra nikakvu ulogu.

ne koristi. U francuskom postoji nekoliko supstantiviziranih **imenica koje su bile česte u starofrancuskom** (na primjer *le savoir*). Naprotiv, u talijanskom i španjolskom supstantivizacija je upravo vrlo živa (na primjer tal. *piacere, il piacere; sapere, il sapere; estudiar, el estudiar; hablar, el hablar; andar, el andar; recibir, el recibir*). Činjenica da je supstantivizacija u nekom jeziku češća nego u drugom, činjenica da ta supstantivizacija može preživjeti u više razdoblja pokazuju da, s gledišta mišljenja i semantičke vrijednosti ne postoji bitna razlika između glagola i imenice (v. Guberina, 1952).

Da bitna razlika postoji, da postoji semantička razlika između imenice i glagola, u istom jeziku ne bi bilo moguće koristiti nominalne i verbalne konstrukcije kako bi se izrazila ista misao. Jednako se u prijevodima s jednog jezika na drugi ne bi moglo zamijeniti nominalnu konstrukciju verbalnom, a da ne dođe do zbrke u značenju.

Ako učenik mora naučiti da su u nekom jeziku supstantivizacije infinitiva česte, njegov mozak mu neće pomoći; jednako tako, nesupstantivizacija u nekom drugom jeziku neće se oslanjati na intelektualno razmišljanje. Ni u jednom slučaju mozak ne može pomoći, jer supstantivizacija ili nesupstantivizacija ne mijenja semantičku vrijednost. Tako nastaje problem koji učenicima nekog stranog jezika stvara češća ili rjeđa upotreba supstantiviziranih infinitiva.

Sintaksa nam također omogućuje da shvatimo kako mozak (intelekt) može biti izvor pogrešaka kod nekoga tko uči strani jezik.

Oni koji u svom jeziku nemaju glagolskog načina subjunctiva (što odgovara lat. konjunktivu), imaju puno problema s upotrebom tog načina u jezicima u kojima je taj način uobičajen. Ako se kaže: *Je doute qu' il soit gentil*, onda tu sumnja neće biti izražena prvenstveno subjunctivom, nego glagolom *je doute*. Kada se kaže: *Je me réjouis qu'il soit venu*, radost je u prvom redu iskazana glagolom *je me réjouis*. Naš način razmišljanja, naša misao, naš mozak stoga nimalo ne olakšavaju pravilnu upotrebu subjunctiva.⁴

Talijan koji uči francuski lako će napraviti pogrešku tipa: *j'espère qu'il vienne, je crois qu'il vienne*, jer se na talijanskom kaže: *spero che venga, credo che venga*. Mozak nikako ne može

---

⁴ Očigledno bi koristilo da možemo svojim mozgom shvatiti u kojim slučajevima se u nekom jeziku upotrebljava subjunctif. No, tu valja pripaziti i dobro proučiti sve slučajeve. Tako slijedeći subjunctivi: *Ce n'est pas que je ne connaisse pas vos mérites, ili qu'il soit bon, je le sais, u usporedbi sa: je sais qu'il est bon* ne ostavljaju čovjeka u dvojbi ni u nesigurnosti, nego pokazuju da subjunctif izražava prvenstveno afektivnost (Guberina, 1952.). Tako nepotpuno ili površno objašnjenje može još otežati pravilnu upotrebu subjunctiva. Dapače, racionalno razmišljanje može nas u tim slučajevima navesti na pogrešku.

spriječiti tu pogrešku, naprotiv, još će i pripomoći da do nje dođe, jer upotreba indikativa i subjunctiva ne povlači nikakvu razliku u smislu. Materinski jezik uzrokuje tu pogrešku kod Talijana, u čemu mozak ne vidi nikakvu prepreku. U realnim pogodbenim rečenicama, u francuskom se upotrebljava prezent (si ..prezent); jednako se tako radi i u engleskom (If...prezent). Si tu viens ce soir avant 8 heures, nous irons ensemble au théâtre. Na engleskom: If you come before eight, we'll go together to the theater. U talijanskom se, naprotiv, veli: Se verrai questa sera avanti le otto, andremo insieme al teatro. (Tu se radi o potencijalnim pogodbenim rečenicama, a ne o "realnim", mada su izražene prezentom; Guberina, 1952.). Obje su konstrukcije logične i u francuskom, i u engleskom, kao i u talijanskom jeziku: uzrok (Si tu viens, If you come, Se verrai), mora biti ostvaren prije posljedice. No, ako se taj uzrok izrazi prezentom ili futurom, cjelokupni smisao rečenice neće se nimalo promijeniti. Mozak Talijana, koji funkcioniše na isti način kao i mozak Francuza ili Engleza neće spriječiti pogrešku kod Talijana, jer je oblik te pogreške jednak logičkom postupku prilikom upotrebe futura u talijanskom jeziku u realnoj pogodbenoj rečenici.

Postojanje slaganja vremena u nekim jezicima i nepoznavanje slaganja vremena u drugim jezicima pokazuje da su radnje koje su izražene verbalnim oblicima u oba slučaja prenesena na zadovoljavajući način. Otuda dolazi do pogrešaka kod onih koji uče novi jezik.

Na području semantike, možemo promatrati sposobnost mozga da stvori najčudnovatije metafore i najfinije metonimije. Pogrešna upotreba do koje dolazi kad učenik prenosi metaforu ili metonimiju iz materinskog jezika na strani jezik temelje se na mentalnoj aktivnosti, na razumu, na logičnosti metafora i metonimija u materinskom jeziku. Poslovice i, općenito, lingvistički izrazi koji se koriste usporedbama pružaju nam zapanjujuće primjere.

Tako se kaže u engleskom:

A Wolf in Sheep's clothing

As a man sows, so he shall

As blind as a bat

As deaf as a doorpost

As proud as a peacock

As sober as a judge

As thick as thieves

a u francuskom jeziku:

L'habit ne fait pas le moine

Tel père, tel fils

Myope comme une taupe

Sourd comme un pot

Fier comme un coq

Sobre comme un âne (chameau)

Ils sont comme cul et chemise

Ils se tiennent comme les doigts de la main

As fit as a fiddle
As light as feather

Réglé comme du papier à musique
Léger comme l'air

Oba jezika su sažeta u ovim poslovicama i usporedbama. Upravo sažetost tih izraza će prouzročiti lingvističke kalkove i doslovne prijevode koji kod početnika uzrokuju pogreške.

3. Iznijeli smo ideju da univerzalnost mozga uzrokuje mnoštvo problema kod onih koji uče strani jezik, te da različiti procesi sazrijevanja mozga uvjetuju također i javljanje jezika, što smo potkrijepili primjerima.

Naglasili smo veliku važnost afektivnosti, socijalnog i situacijskog konteksta, ritma, intonacije, motorike, geste, mimike, prostora i skladne aktivnosti senzornih organa. Svi su ovi elementi ujedno i osnovi za rast ljudskog mozga i za svladavanje materinskog jezika.

Sada možemo okrenuti problem, te reći da se bitni uvjeti za razvoj mozga i za rađanje jezika mogu iskoristiti za ispravak pogrešaka koje proizlaze iz već formiranog mozga i stvorenog jezika. Poticaji koji su bili najbolji kod usvajanja materinskog jezika svakako najbolje omogućavaju onome koji uči strani jezik da dobro svlada taj jezik. Naime, ti poticaji su biološke, fiziološke i socio-psihološke vrste.

Prije puberteta moguće je izgraditi više jezika, jer biološki, fiziološki i psihički stimulusi izazivaju lingvistički razvitak koji se podudara s nervnim razvojem. Nakon puberteta, te poticaje treba prenositi novim odgovarajućim načinima, bliskima onim procesima koji su doveli do izgradnje materinskog jezika. Otuda proizlazi važnost AVGS metode, korištenja situacije, globalnog shvaćanja, ritma, intonacije i afektivnosti. Upotreba aparata može olakšati percepciju ritma i cerebralni odabir novih fonema iz glasova stranog jezika. Mozak, koji u prvoj fazi učenja suprotstavlja svoju prvobitnu tvorevinu, materinski jezik, učenju stranog jezika, sada olakšava usvajanje tog jezika. Taj proces potpomaže postojanje univerzalne intonacije, zajedničke svim ljudima, kao i univerzalnim postupcima gestikulacije i mimike, mada se potanje razlikuju ovisno o kulturi. Univerzalna intonacija, gesta i mimika doprinose boljem semantičkom razumijevanju, bogatstvu izraza, razumijevanju i korištenju afektivnih konstrukcija i složenih sintaktičkih oblika. Situacija prenesena didaktičkim sredstvima, i čiji sadržaj motivira učenika, ne samo što olakšava učenje stranog jezika, nego još i potiče mozak na stvaranje vlastitih kreacija pomoću stranog jezika.

AVGS metoda nudi upravo takvu otvorenost mozga preko sustava situacija i bezbrojnih transpozicija. Novi gramatički sustav prema našoj metodi upija se kroz prirodne situacije i

kroz umjerenu progresiju u svakoj novoj lekciji. Naša metoda, utemeljena na lingvistici govora, olakšava iskazivanje složenih misli kroz različite transpozicije u obliku nevezničkih rečenica, preko upotrebe prirodnih, neleksičkih sredstava – ritma, intonacije, geste i mimike. Mozak će kasnije upiti sintaktičke strukture koje su formalno dorađenije, te bogatstvo veznika i načina, kao varijante u svojoj komunikaciji na stranom jeziku.

Tako se AVGS metoda, polazeći od verbo-tonalne metode u učenju materinskog jezika, vraća istim tim postupcima prema stimulaciji mozga učenika stranog jezika.

BIBLIOGRAFIJA

GUBERINA, P. “Valeur logique et valeur stylistique des propositions complexes, 2e éd., Zagreb, Epoha, 1952.